

Українсько-єврейські міжкультурні мовні та кулінарні взаємовпливи

Рецепти страв, зображених на малюнках, можна знайти в розділі «Національні кухні» на вебсайті «Українсько-єврейської зустрічі».

Головний офіс
Ukrainian Jewish Encounter
1508 Kenneth Drive
Mississauga ON L5E 2Y5
Canada
Тел.: +1 (905) 891-0242

Офіс в Україні
Українсько-єврейська зустріч
вул. Хрещатик 29, оф. 50
м. Київ
Україна 01001
Стац.: +38 (044) 38 99 777

UJE | Ukrainian Jewish Encounter | Українсько-Єврейська Зустріч
ukrainianjewishencounter.org

Наприкінці XIX сторіччя в Україні було сконцентровано найвищу кількість єврейського населення у світі, близько 30 % світового єврейства проживало на етнографічних територіях України.

У Західній та Правобережній Україні єврейське населення становило

10-15 %, а в деяких містах і містечках євреї були у відносній більшості. Присутність такої численної етнічної меншини серед українського населення та постійні контакти між українцями та їдишомовними євреями протягом п'яти сторіч залишили незгладний відбиток у мові й кухні цих двох народів.

Ну, поговорімо! Українська мова та їдиш: мовна взаємодія

Сотні українських запозичень потрапили в їдиш (наприклад, слова на позначення різних сільськогосподарських продуктів та багатозначне *ну*). Чимало їдишських слів і виразів з'явилися в українській мові, зокрема в діалектах і міському мовленні. Наприклад, українська мова Буковини ввібрала такі вирази з їдиш, як:

мойри мати
«боятися»
(їдиш. *hobn moyre*)

цуріс
«гнів, лють»
(їдиш. *tsures* «неприємності, страждання»)

бути бройгіс із кимсь
«злитися на когось»
(їдиш. *zayn broyges oyf emetsn*)

меція
«щось дуже хороше»
(їдиш. *metsie* «вигідна угода, домовленість»)

Дмитро Тищенко — український філолог-германіст, який спеціалізується на мові їдиш; укладач «Їдиш-російського словника» (2013) та «Їдиш-українського словника» (2014).

Український вплив також помітний у єврейських прізвищах. Багато з них збігаються з українськими, а деякі утворено поєднанням українських основ та їдишських основ чи суфіксів. Суфікс *-енко* був поширений серед євреїв Київщини (наприклад, *Файбишенко*), а суфікс *-юк* — в Галичині (приміром, *Шломюк*). Близько 70 % прізвищ українських євреїв походять від назв міст та сіл України. (За матеріалами доповіді почесного професора Єврейського університету в Єрусалимі Вольфа Московича на конференції в жовтні 2010 року, що її фінансово підтримала UJE.)

Ну, поїмо! Спільні страви в українській та єврейській кухні

Не дивно, що за більш ніж тисячу років українсько-єврейських взаємин у національних кухнях двох народів з'явилися спільні страви. Євреї, які мігрували з Німеччини до Східної Європи, привезли з собою свої кулінарні вподобання, але також перейняли й адаптували рецепти місцевої кухні. Єврейська релігійна культура наклала свій відбиток на характер цих страв відповідно до кашруту — настанов щодо приготування їжі.

Наприклад, такі заборонені інгредієнти, як поширена в українських стравах свинина, були замінені на яловичину або курятину,

а їх ніколи не змішували з молочними продуктами. Деякі з цих страв набули символічного значення в єврейських традиціях: калач (їдиш. *хала/койлич*) став важливим елементом Шабату та єврейських свят; налисники (їдиш. *блінцес*) стали особливістю свята Шавуот — дарування Тори на горі Синай, яке асоціюється з молочними продуктами; деруни (їдиш. *латкес*) стали візитною картою Хануки, бо їх обсмажують в олії, яка є ключовим символом цього свята.

Мариновані огірки (з кропом) є звичним гарніром в обох культурах, а на десерт — кому шматок пирога з маком чи медівника?

опис страви	українська назва	єврейська назва	Інші слов'янські мови
плетений хліб	 калач	 хала/койлич (шабатний хліб)	колач (чеською, словацькою, польською мовами), назва походить від старослов'янського слова <i>коло</i>
буряковий суп	 борщ	 боршт	barszcz (пол.)
фарш, загорнутий в капустяні листки	 голубці	 холепцес/холішкес	gołąbki (пол.)
млинці з загорнутою в них начинкою	 налисники	 блінцес	блины (рос.), naleśniki (пол.)
оладки з тертої картоплі	 деруни	 латкес	placki ziemniaczane (пол.)
вироби з прісного тіста з начинкою	 вареники/пирого	 варенікес	pierogi (пол.), вареники (рос.)